

Przeszłość społeczna
Próba konceptualizacji

PUBLIKACJA PRZYGOTOWANA
PRZEZ KOMISJĘ ANTROPOLOGII PRADZIEJÓW I ŚREDNIOWIECZA
DZIAŁAJĄCĄ PRZY KOMITECIE NAUK PRA- I PROTOHISTORYCZNYCH PAN

KOMITET REDAKCYJNY:
ARKADIUSZ MARCINIAK — PRZEWODNICZĄCY
JAN MICHAŁ BURDUKIEWICZ
DOROTA CYNGOT
HANNA KOWALEWSKA-MARSZAŁEK
FRANCISZEK M. STĘPNIOWSKI
STANISŁAW TABACZYŃSKI
ANNA ŻALEWSKA

Przeszłość społeczna

Próba konceptualizacji

Redakcja: Stanisław Tabaczyński, Arkadiusz Marciniak,
Dorota Cyngot, Anna Zalewska

Wydawnicwo Poznańskie • Poznań 2012

© Copyright by Autorzy, 2012
© Copyright by Wydawnictwo Poznańskie Sp. z o.o., Poznań 2012

Redakcja: Roman Bąk

Projekt okładki: Teresa Murak, Dariusz Wyczółkowski
Rzeźba: Teresa Murak, Chrystus Pantokrator 2010, Centrum Rzeźby Orońsko;
materiał: żeliwo, piasek; wym. średnica 2 m
Fotografia: Dariusz Zgutka

Komputerowe opracowanie okładki: Jacek Dudek

Praca współfinansowana ze środków PAN – Komisji Archeologicznej przy Oddziale Poznańskim PAN oraz Instytutu Archeologii i Etnologii PAN.

Niniejszy projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej (Program Kultura 2007-2013). Publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko jej autorów i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za umieszczoną w niej zawartość merytoryczną.

The project has been funded with support from the European Commission („Culture” 2007-2013). This publication reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

DG Edukacja i Kultura

Program „Kultura”

archaeology in contemporary europe

professional
practices &
public outreach

ISBN 978-83-7177-791-2

Wydawnictwo Poznańskie Sp. z o.o.
ul. Fredry 8, 61-701 Poznań,
Sekretariat: tel. +48 61 853-99-10, faks +48 61 853-80-75
Dział handlowy: tel. +48 61 852-38-44
<http://www.wydawnictwopoznanskie.com>
e-mail: sekretariat@wydawnictwopoznanskie.com

MAŁGORZATA TRELKA

Czym jest w praktyce *public archaeology* i jak zdobyć wykształcenie w jej zakresie?

W zakresie wiedzy archeologicznej zawierają się różnego typu korzyści społeczne (kształtujące poczucie tożsamości, wspólnotowości czy przynależności społecznej). Stąd potrzeba profesjonalnego kontaktu środowiska archeologicznego z zainteresowanymi grupami społecznymi. Jak jednak zdobyć pomocne umiejętności? Na świecie istnieje kilka placówek, które wyspecjalizowały się w kształceniu „archeologów publicznych”. Na przykład program nauczania *Public Archaeology* na University College w Londynie obejmuje zagadnienia dotyczące nacjonalizmu, etniczności, polityki, roli mediów, nielegalnego obrotu zabytkami, edukacji i globalizacji. Jasno sprecyzowany profil absolwenta wymaga wnikliwej lektury prac typu: McGimsey 1972; Ucko 1987; Cleere red. 1989; Gathercole, Lowenthal red. 1994; Hitchens 1997; Renfrew 2000; McManamon 2002; Schadla-Hall 2006: 75-82. Podobne ukierunkowanie mają także kursy proponowane w ramach *Cultural Heritage Studies*, gdzie często obowiązują analogiczne do wyżej wymienionych lektury.

Specjalista *public archaeology* (dalej PA) posiada praktyczną wiedzę na temat różnych aspektów interakcji między reprezentantami archeologii akademickiej a społeczeństwem. Potrafi skutecznie przekazywać szerszemu gronu odbiorców wiedzę na temat zagadnień związanych z interpretacją i analizą wyników badań archeologicznych.

Oferta dydaktyczna studiów magisterskich w zakresie archeologii publicznej skierowana jest do przyszłych archeologów zainteresowanych opieką nad śladami przeszłości i promocją dziedzictwa kulturowego. W Anglii ludzie z takim wykształceniem na ogół podejmują pracę jako: badacz/konsultant/kurator w zakresie rozwoju wystawiennictwa muzealnego, inspektor przeciwdziałający nielegalnemu obrotowi zabytkami, koordynator poszerzania udziału placówek dydaktyczno-kulturowych w działalności społecznej, inspektor do spraw ochrony dziedzictwa archeologicznego czy edukacji. Absolwenci mogą też kontynuować dalszą edukację na studiach doktoranckich.

Profesjonalne przygotowanie do interakcji archeologa ze społeczeństwem (przejawiające się m.in. poprzez pozbawioną naukowego żargonu komunikację) sprzyja podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie problemów związanych z archeologią, konsekwentnie przyczyniając się do budzenia potrzeb odpowiedzialności obywatelskiej i opieki nad dziedzictwem kulturowym, a w efekcie do jego ochrony (Little red. 2002). Absolwent PA jest zaznajomiony z problematyką prezentowania archeologii społeczeństwu (poprzez różnorodne media, muzea i coraz częstszą działalność informacyjną na stanowiskach archeologicznych) oraz z zagadnieniami związanymi z odbiorem tych przekazów. Ważnym elementem w procesie kształcenia i praktyki PA jest także analiza kompleksowych związków pomiędzy społeczeństwem, polityką i ekonomią, gdyż te czynniki determinują struktury, w jakich archeologia funkcjonuje. Studia PA przygotowują archeologów w równej mierze do rozwijania archeologicznej działalności w sferze społecznej, do podejmowania przemyślanej i spójnej strategii działań konserwatorskich wobec znalezisk oraz do refleksji prowadzącej do lepszego zrozumienia problemów związanych z zasobami archeologicznymi.

Zarówno w teorii, jak i w praktyce specjaliści PA przygotowani są również do podjęcia pracy w przestrzeni ponadnarodowej, narodowej i regionalnej. Są oni w stanie w sposób profesjonalny wpłynąć na zwiększenie zainteresowania społecznego archeologią i na zaktywizowanie tych grup społecznych, które dotychczas miały i mają bardzo mały udział w edukacji archeologicznej. Orientacja w prawodawstwie krajowym i międzynarodowym oraz w okolicznościach rynkowych pozwala zrozumieć i zaprojektować zasadnicze przestrzenie działań PA. Są to m.in.:

(1) poszerzanie zasięgu społecznego archeologii (ang. *outreach*): specjaliści wychodzą naprzeciw różnym grupom społecznym (tj. trafiają m.in. do szkół, lokalnych przedsiębiorców, szpitali, zakładów specjalnych, stowarzyszeń), organizując warsztaty tematyczne, szkolenia, kursy, wykłady, festyny archeologiczne oraz prowadząc kluby archeologiczne;

(2) minimalizacja grup osób wykluczonych z czerpania z dziedzictwa kulturowego (ang. *inclusion*): specjaliści włączają do działań archeologicznych marginalizowane grupy społeczne (np. reprezentantów mniejszości etnicznych, osoby niepełnosprawne czy obywateli o ograniczonych prawach publicznych);

(3) doradztwo (ang. *consulting*): archeolodzy kompetentni w zakresie dziedzictwa kulturowego i inwestycji o charakterze kulturowo-turystycznym opierają na tej wiedzy strategię i plany w szeroko rozumianym sektorze kultury. Istotna jest tu umiejętność nawiązywania współpracy m.in. z muzeami, jednostkami rządowymi, instytucjami akademickimi, fundacjami oraz zbiorowymi organizacjami m.in. wówczas, gdy grupy zainteresowane, np. stowarzyszenie miłośników archeologii, zwracają się o pomoc do specjalistów i ośrodków zarządzania dziedzictwem kulturowym.

Ważnym elementem skuteczności na wyżej wymienionych polach działań (w tym także pomyślnego zarządzania dziedzictwem archeologicznym) jest zrozumienie aktualnych znaczeń przypisywanych archeologii przez opinię publiczną oraz znajomość dziejów archeologii.

BIBLIOGRAFIA

- Cleere H. (red.)
1989 *Archaeological Heritage Management in the Modern World*, London.
- Gathercole P., Lowenthal D. (red.)
1994 *The Politics of the Past*, London.
- Hitchens C.
1997 *The Elgin Marbles*, London.
- Little B.J. (red.)
2002 *Public Benefits of Archaeology*, Gainesville.
- McGimsey C.R.
1972 *Public Archaeology*, London.
- McManamon F.
2002 *Heritage, History, and Archaeological Educators*, w: *Public Benefits of Archaeology*, B.J. Little (red), University Press of Florida, Gainesville, s. 31-45.
- Renfrew C.
2000 *Loot, legitimacy and Ownership. The ethical crisis in Archaeology*, London.
- Schadla-Hall T.
2006 *Public Archaeology in the Twenty-First Century*, w: *A Future for Archaeology: the Past in the Present*, P.J. Ucko, R. Layton, S. Shennan, P.G. Stone (red.), London, s. 75-82.
- Ucko P.J.
1987 *Academic Freedom and Apartheid*. London: Duckworth.